

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності «**242 Туризм**»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«**Економіка та організація туристичної діяльності**»
(назва магістерської програми)

на тему: «**РОЗРОБКА МОДЕЛЕЙ ТУРИСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ ДЛЯ
МАЛИХ ПОСЕЛЕНЬ УКРАЇНИ**»

Виконавець:
студентка 68 групи ФМЕ

Коваленко П.В.
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Михайлюк О.Л.
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми

Туризм є однією з найбільш доходних і таких, що найбільш інтенсивно розвиваються, сфер світового господарства. Він «забезпечує підвищення конкурентоспроможності країн і регіонів в результаті створення нових робочих місць, підвищення рівня життя населення. Туризм впливає на збереження і розвиток культурного потенціалу, веде до гармонізації відносин між різними країнами і народами, що відіграє важливу роль у вирішенні соціальних проблем».

Для України кластеризація є одним із шляхів розбудови економіки та підтримки її на належному рівні в системі світових господарських відносин. Отже, проблема полягає у тому, щоб шляхом структурної перебудови виробництва забезпечити координацію діяльності усіх ланок технологічного ланцюга і залучити значні фінансові ресурси з метою підвищення конкурентоспроможності регіонів та держави, а також внутрішні та іноземні інвестиції, створити нові підприємства, сприяти інноваційному розвитку.

3. Створення кластерів сприятиме росту продуктивності та інноваційної активності підприємств, які входять до складу кластера, а також підвищенню інтенсивності розвитку малого і середнього підприємництва, активізації залучення інвестицій, забезпеченню прискореного соціально-економічного розвитку регіонів, що у кінцевому результаті дозволить збільшити кількість робочих місць, заробітну плату і надходження до бюджетів усіх рівнів, підвищити стійкість та конкурентоспроможність економіки регіонів.

Мета дослідження: дослідити світовий і український досвід формування моделей туристичних кластерів.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність основних понять і визначень туристичної діяльності;
- дослідити кластери як основу комплексного розвитку туризму;
- проаналізувати нормативно-правову базу у сфері туризму і кластеризації;
- дослідити світовий і національний досвід процесу кластеризації туристичної діяльності;
- визначити провідні моделі туристичних кластерів;
- запропонувати організаційну модель агро-рекреаційно-туристичний кластер на базі Фрумушико-Нова;
- обґрунтувати перспективи формування «Туристичного кластера Вилково»;
- розробити модель туристичного кластера м. Мала Виска Кропивницької області.

Об'єкт дослідження: територіальні моделі виробничо-туристичних кластерів.

Предмет дослідження: процес формування та розвитку територіальних моделей виробничо-туристичних кластерів.

Методи дослідження: порівняльного, історичного, статистичного- для аналізу моделей кластерів; SWOT- аналізу для визначення сильних і слабких сторін процесу кластеризації; предметного моделювання, аналогії, метод аналіз-синтез, системно-структурний – для систематизації основних понять.

Інформаційна база дослідження

Дослідження по темі кваліфікаційної роботи проводилися з використанням різних методів: порівняльного, історичного, статистичного, SWOT-аналізу, а також аналізу законодавчих актів, комплексних програм розвитку регіонів, концепцій та стратегій розвитку окремих видів діяльності територій; літературних джерел, матеріалів офіційних сайтів туристичних агенцій, об'єднаних територіальних громад, обласних та районних адміністрацій.

Структура та обсяг роботи.

Кваліфікаційна робота складається і вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій. Основний текст містить 80 сторінок. Робота містить 5 таблиць, 16 рисунків, 7 додатків і списку літератури з 93 найменувань.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 2 статті:

1. Коваленко П. Класифікація методів оцінки конкурентоспроможності туристичних підприємств .- Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції «РОЗВИТОК СТАЛОГО ТУРИЗМУ: ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ» від 12 квітня 2017 року.- м. Одеса, С.246-248.

2. Коваленко П. Організаційні підходи до створення кластерів сільського туризму в Україні // Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2018. – Вип. 40. – 767 с. (С. 19-21).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» визначено основні поняття щодо туристичної діяльності, досліджено туристичні кластери як основу комплексного розвитку туризму, проаналізовано існуючу нормативно-правову базу у сфері туризму і кластеризації.

У другому розділі «СВІТОВИЙ І НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД ПРОЦЕСУ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» проаналізовано світовий досвід процесу кластеризації, вивчено національний досвід процесу кластеризації, проаналізовано моделі туристичних кластерів.

У третьому розділі «МОДЕЛІ ТУРИСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ ДЛЯ МАЛИХ ПОСЕЛЕНЬ УКРАЇНИ» запропоновано модель агро-рекреаційного-туристичного кластеру на базі Фрумушико-Нова,

сформульовано перспективи формування «Туристичного кластера Вилково»; розроблено модель туристичного кластера м. Мала Виска Кропивницької області.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Для ефективного функціонування ринку туристичних послуг необхідним є виконання наступних умов:

- політична та економічна стабільність, високий рівень доходів населення;
- гармонізація податкового, валютного, митного, прикордонного та інших форм регулювання;
- залучення інвестицій у розвиток туристичної галузі;
- розвиток транспорту, засобів зв'язку;
- забезпечення високого рівня безпеки подорожей;
- збереження та розвиток туристичних ресурсів (заходи щодо збереження довкілля, збереження та відновлення історико-культурної спадщини);
- підвищення рівня обслуговування.

2. Загальними проблемами, що стримують розвиток кластерних структур у регіонах України, є такі:

- низький рівень прозорості і довіри між потенційними учасниками кластерів, у тому числі довіри до органів влади;
- відсутність достатнього досвіду державно-приватного партнерства, а також правові проблеми з його реалізації;
- недостатнє розуміння сутності кластерного підходу, його переваг та ефективності з боку органів влади і суб'єктів господарювання, а отже, і відсутність кластерних ініціатив та відповідної політики їх реалізації;
- недостатня якість і доступність транспортної та інженерної інфраструктури;
- недостатній рівень організаційного розвитку кластера, включаючи відсутність практики стратегічного планування розвитку кластера, відсутність системи ефективних інформаційних комунікацій між учасниками кластеру;
- обмежений доступ до зарубіжних ринків;
- низький рівень розвитку спеціалізованої інфраструктури та сервісу, у тому числі готелів, організацій громадського харчування, пасажирського транспорту;
- незадовільний стан ключових туристичних об'єктів, у тому числі пам'яток історії та культури;
- недотримання стандартів якості наданих послуг.

3. Стадії практичної реалізації досягла лише відносно невелика частина проектів розвитку кластерів. При цьому:

- не створені механізми методичної, інформаційно-консультаційної та освітньої підтримки розвитку кластерів;

- відсутня необхідна координація діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, об'єднань підприємців щодо реалізації кластерної політики;

- обмежений набір інструментів фінансової підтримки кластерних проектів з бюджетних джерел.

4. Для успішного розвитку туризму в Україні і окремих регіонах необхідно вдосконалювати нормативно-правову базу цієї діяльності, а саме:

- з урахуванням досвіду провідних туристичних країн ЄС шляхом, що забезпечить удосконалення законодавства у зазначеній сфері;

- гармонізувати національні стандарти у сфері туризму та курортів з міжнародними стандартами, що сприятиме підвищенню якості національного туристичного продукту шляхом:

- визначити та забезпечити типізацію та спеціалізацію курортів;

- створити сприятливі умови для організації діяльності національних туристичних операторів та підтримка малого бізнесу у сфері туризму та курортів.

- потрібно розробити і прийняти: у новій редакції Закони: «Про туризм», «Про сільський туризм», «Про кластери», «Про 4-км берегову зону».

5. Регіональним органам влади слід виявити існуючі кластерні утворення та акцентувати увагу на стимулюванні їх розвитку. Регіональну економічну політику слід розробляти, передусім, згідно з потребами кластерних утворень. При цьому базовою необхідною умовою кластеризації є створення сприятливого бізнес-середовища у регіоні, тоді як форми діяльності суб'єкти господарювання повинні обирати собі самі.

АНОТАЦІЯ
Коваленко П.В.
«РОЗРОБКА МОДЕЛЕЙ ТУРИСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ ДЛЯ МАЛИХ
ПОСЕЛЕНЬ УКРАЇНИ»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
« 242 Туризм»

за магістерською програмою «Економіка та організація туристичної діяльності»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається і вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій. Містить 5 таблиць, 16 рисунків, 7 додатків і списку літератури з 93 найменувань.

Об'єкт дослідження – моделі туристичних кластерів малих поселень України.

Предмет дослідження: процес формування та розвитку моделей туристичних кластерів малих поселень України.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності основних понять і визначень туристичної діяльності; кластерів як основи комплексного розвитку туризму; нормативно-правової бази у сфері туризму і кластеризації.

Проаналізовано світовий і національний досвід процесу кластеризації туристичної діяльності; досліджено провідні моделі туристичних кластерів.

Запропоновано організаційну модель агро-рекреаційно-туристичного кластеру на базі Фрумушико-Нова; обґрунтовано перспективи формування «Туристичного кластера Вілково»; розроблено модель туристичного кластера м. Мала Виска Кіровоградської області.

Ключові слова: *туристична діяльність, туристичні кластери, модель туристичного кластера, досвід процесу кластеризації туристичної діяльності.*

SUMMARY
Kovalenko P.V.
"DEVELOPMENT OF MODELS OF TOURISM CLUSTERS FOR SMALL
ACCOMMODATION OF UKRAINE"

qualifying work for obtaining an educational master's degree in a specialty
"242 Tourism"

for master's degree program "Economics and organization of tourism activity"
Odessa National University of Economics
Odessa, 2018

Master's qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions and proposals. Contains 5 tables, 16 figures, 7 applications and a list of literature of 93 titles.

Object of research - models of tourist clusters of small settlements of Ukraine.

Subject of research: the process of formation and development of models of tourist clusters of small settlements of Ukraine.

The paper considers theoretical aspects of the essence of the main concepts and definitions of tourism activity; clusters as the basis of integrated tourism development; regulatory framework in the field of tourism and clusterization.

The world and national experience of the clustering process of tourist activity process is analyzed; The leading models of tourist clusters are explored.

The organizational model of the Fruushiko-Nova agro-recreational and tourist cluster was proposed; the prospects of the "Tourist Vilково Cluster" were substantiated; The model of tourist cluster of the city of Malaya Visk of the Kirovograd region is developed.

Key words: *tourism activity, tourist clusters, model of tourism cluster, experience of process of clustering of tourist activity.*